

21. Об озеленительных работах в 1945-1946 гг. в городах и райцентрах БССР // НАРБ. Ф. 4п. Оп. 61. Д. 199. Л. 38–41.
22. О мероприятиях по зеленому строительству в городах и населенных пунктах БССР на 1946 г. // НАРБ. Ф. 4п. Оп. 61. Д. 255. Л. 19–20.
23. О недостатках в зеленом строительстве и мерах по их устранению в городах и населенных пунктах БССР // НАРБ. Ф. 4п. Оп. 61. Д. 401. Л. 21–26.
24. О ходе выполнения плана восстановления и развития городского хозяйства и благоустройства Минска в 1950 г. // НАРБ. Ф. 4п. Оп. 81. Д. 342. Л. 15–38.
25. О мерах по улучшению обслуживания населения города Минска внутригородским транспортом // НАРБ. Ф. 4п. Оп. 81. Д. 384. Л. 19–24.

УДК 94(476+438) “1944/1946”

«ЭВАКУАЦЫЯ» БЕЛАРУСКАГА НАСЕЛЬНІЦТВА З ТЭРЫТОРЫІ Польшчы ў БССР 1944–1946 гг.

А.С. Кандраценка

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4, 220030, г. Мінск, Беларусь,
kandratikas@gmail.com*

У артыкуле разглядаецца эвакуацыя беларускага насельніцтва з тэрыторыі Польшчы ў 1944-1946 гг. у БССР. Асобая ўвага надаецца асаблівасці правядзення перасяленчай акцыі. Дадзена агульная ацэнка арганізацыі эвакуацыі і ўзаемадзеяння савецкага і польскага бакоў па дадзенаму пытанню. Выдзелены этапы правядзення эвакуацыі беларускага насельніцтва. Вызначаны фактары, якія паўплывалі на характар перасялення. Падкрэсліваецца незацікаўленасць беларускага насельніцтва Польшчы ўдзельнічаць у перасяленчых мерапрыемствах. Адзначаецца, што эвакуацыя не здолела дасягнуць да канца сваёй задачы. Выкарыстанне гісторыка-генетычнага метаду дазволіла раскрыць заканамернасці ў арганізацыі і правядзенні перасялення беларускага насельніцтва ў БССР.

Ключавыя словы: *Польскі камітэт нацыянальнага вызвалення; БССР; Польшча; савецка-польскія адносіны; эвакуацыя; беларускае насельніцтва.*

«ЭВАКУАЦИЯ» БЕЛОРУССКОГО НАСЕЛЕНИЯ С ТЕРРИТОРИИ ПОЛЬШИ В БССР 1944-1946 гг.

А.С. Кондратенко

*Белорусский государственный университет, пр. Независимости, 4 220030, г. Минск, Беларусь,
kandratikas@gmail.com*

В статье рассматривается эвакуация белорусского населения с территории Польши в 1944-1946 гг. в БССР. Особое внимание уделяется особенностям проведения переселенческой акции. Дана общая оценка организации эвакуации и взаимодействия советской и польской сторон по данному вопросу. Выделены этапы проведения эвакуации белорусского населения. Определены факторы, которые повлияли на характер переселения. Подчеркивается незаинтересованность белорусского населения Польши участвовать в переселенческих мероприятиях. Отмечается, что эвакуация не смогла достигнуть до конца своей задачи. Использование историко-генетического метода позволило раскрыть закономерности в организации и проведении переселения белорусского населения в БССР.

Ключевые слова: *Польский комитет национального освобождения; БССР; Польша; советско-польские отношения; эвакуация; белорусское население.*

«EVACUATION» OF THE BELARUSIAN POPULATION FROM THE TERRITORY OF POLAND TO THE BSSR 1944-1946

A. Kandratsenka

Belarusian State University, Niezaliežnasci Avenue, 4, 220030, Minsk, Belarus, kandratikas@gmail.com

The article deals with the evacuation of the Belarusian population from Poland in 1944-1946 to the BSSR. Special attention is paid to the specifics of the resettlement campaign. The General assessment of the evacuation organization and the interaction of the Soviet and Polish sides on this issue is given. The stages of evacuation of the Belarusian population are highlighted. The factors that influenced the nature of the relocation were identified. The disinterest of the Belarusian population of Poland to participate in resettlement events is emphasized. It is noted that the evacuation could not succeed in completing its task. The use of the historical and genetic method allowed us to reveal the regularities in the organization and conduct of the resettlement of the Belarusian population in the BSSR.

Key words: *the Polish Committee of National Liberation; the BSSR; Poland; the Soviet-Polish relations; the evacuation; the Belarusian population.*

Пасля Другой сусветнай вайны адбыліся значныя змены ва Усходняй Еўропе, якія прывялі да перакройвання палітычнай карты. Так, Польшча выйшла з вайны прынцыпова новай дзяржавай. Гэта выразілася ў змене грамадска-палітычнага і сацыяльна-эканамічнага ладу, тэрытарыяльнай і дэмаграфічнай трансфармацыі. Пагадненне, падпісанае паміж СССР і Польшчай 16 жніўня 1945 г., канчаткова ўстанавіла савецка-польскую мяжу па «лініі Керзона» з адступленнем ад яе на карысць Польшчы 17–30 км [1, с. 6]. У склад польскай тэрыторыі была ўключана частка Брэсцкай вобласці: 4 сельсаветы Высокаўскага раёна, г. Гайнаўка і 11 сельсаветаў Гайнаўскага раёна, г. п. Кляшчэлі і 8 сельсаветаў дадзенага раёна і цалкам Семяціцкі раён [20].

9 верасня 1944 г. у г. Любліне паміж урадам Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі і Польскім Камітэтам Нацыянальнага Вызвалення было заключана пагадненне аб эвакуацыі беларускага насельніцтва з тэрыторыі Польшчы і польскага насельніцтва з тэрыторыі БССР. Абодва бакі абавязаліся прыступіць да эвакуацыі ўсіх грамадзян, якія пражывалі ў Беластоцкім, Аўгустоўскім, Сакольскім, Шчучынскім, Ломжынскім, Высока-Мазавецкім, Бельскім, Бяла-Падляскім паветах і іншых раёнаў Польшчы, якія пажадаюць перасяліцца. У пагадненні было заяўлена “эвакуацыя з’яўляецца добраахвотнай і таму прымус не можа быць прымянем ні прама, ні ўскосна” [10, арк. 25]. Эвакуацыя беларускага і польскага насельніцтва па дамоўленасці павінна была праведзена з 15 кастрычніка 1944 г. па 1 лютага 1945 г. У пагадненні быў уключаны пункт аб яго пралангацыі. Пачынаючы з 15 кастрычніка праводзіўся ўлік колькасці, месцазнаходжання і нацыянальнасці асоб, жадаючых эвакуіравацца [18].

Урад БССР меркаваў прыняць усіх беларусаў з Беластоцчыны. Гэтану сведчыць абмеркаванне пытання на пасяджэнні бюро ЦК КП(б)Б “Аб эвакуацыі беларускага насельніцтва з тэрыторыі Польшчы ў БССР і польскіх грамадзян з тэрыторыі БССР у Польшчу”. У выніку разгляду СНК БССР і ЦК(б)Б прынялі сумесную пастанову аб будучых мерапрыемствах па эвакуацыі беларускага насельніцтва. Усяго планавалася прыняць у БССР каля 70 тыс. гаспадарак [2, с. 177]. Улік беларускага насельніцтва, які правялі ўпаўнаважаныя ўрада БССР па эвакуацыі, паказаў, што колькасць беларусаў складае каля 130 тыс. чалавек. Пры гэтым існуючыя польскія дакументы дазваляюць сцвярджаць, што на Беластоцчыне па заканчэнні Другой сусветнай вайны пражывала каля 160 тыс. беларусаў [22, с. 13]. Паводле прадстаўленых дадзеных з паведаў, на тэрыторыі Беластоцкага ваяводства размяшчалася 127 тыс. беларусаў, у тым ліку 86 тыс. у Бельскім павеце [21, с. 39].

Трэба зазначыць, што эвакуіруемыя мелі права размяшчацца па ўласнаму жаданню або ў калгаснай гаспадарцы, або аднаасобнай гаспадарцы. Памер зямлі вызначаўся згодна з той колькасцю, якой яны карысталіся раней, але не павінен быў перавышаць 15 га на адну гаспадарку. Беларусы, якія не мелі ўвогуле зямлі, таксама атрымлівалі надзел [10, арк. 26]. Эвакуіруемым з двух бакоў спісвалі нядоімкі, вярталі ўраджай па прыездзе, вызвалялі пераселяння гаспадаркі ад усіх дзяржаўных грашовых падаткаў і страхавых плацяжоў. На месцы прыбыцця па жаданню эвакуіруемай асобы выдаваліся грашовыя суды ў памеры 5000 рублёў ці злотых адпаведна на адну гаспадарку са зваротам на працягу 5-ці год [10, арк. 27].

Кожнае з бакоў на тэрыторыі другога боку назначае сваіх галоўных упаўнаважаных. У гэтых жа пунктах назначаліся галоўныя прадстаўнікі. Галоўныя ўпаўнаважаныя і галоўныя прадстаўнікі маюць па 2 намесніка і назначаных сваіх раённых ўпаўнаважаных і раённых прадстаўнікоў адпаведна. Пунктамі для прыбывання галоўных упаўнаважаных з’яўляліся Люблін і Баранавічы. [10, арк. 31]. Трэба зазначыць, што ўсе жадаючыя, мелі права эвакуіравацца ў БССР, нават калі яны не мелі пры сабе дакументаў. Работнікі апарата галоўных упаўнаважаных і раённых упаўнаважаных Савет Народных Камісараў БССР па эвакуацыі прыбылі ў раёны Польшчы ў перыяд з 3 па 6 кастрычніка 1944 г. Яны прыступілі да працы 10 кастрычніка 1944 г. пасля прыбыцця ў Беласток польскага галоўнага прадстаўніка.

Кантрольна-прапускнымі пунктамі на тэрыторыі БССР з’яўляліся: Галынка, Белян, Стурбка, Сямёнаўка, Баброўнікі, Качкі, Беламойск, Волкавіцэ, Навасёлкі, Калодна і Брэст. У іншых месцах нельга было перасякаць мяжу.

26 студзеня 1945 г. старшыня Савета Міністраў Э. Асубка-Мараўскі накіроўваў старшыні Савета СНК БССР П. Панамарэнку Ноту, аб жаданні працягнуць тэрмін

выканання пагаднення ад 9 верасня 1944 г. да 1 мая 1945 г. Беларуска старана згадзілася на прапанову, адказаўшы згодай 19 лютага 1945 г [11, арк. 67].

Па стану на 25 сакавіка 1945 г. з агульнай колькасцю 35 000 улічаных гаспадарак беларускага, рускага, русінскага і украінскага насельніцтва выказалі жадання эвакуіравацца 8863 гаспадаркі з колькасцю 32 457 чалавек. З іх было эвакуіравана ў розныя раёны СССР 5403 гаспадаркі, у іх 19 913 чалавек. Такім чынам, з пададзеных заяў на дадзены перыяд 700 гаспадарак адмовіліся ад эвакуацыі, а астатнія 2760 гаспадарак не адправіліся ў выніку недададзеных вагонаў кіраваннем Беластоцкай чыгункі [11, арк. 20].

Слабае паступленне заяў тлумачылася шэрагам абставін. Так заможнае сялянства адмовілася пакідаць свае гаспадаркі, баючыся страціць сваю маёмасць, якая цалкам не была б вернута ў БССР. Напрыклад Адамюк М. М., жыхар Беластоцкага ваяводства, Завыкінскай гміны, в. Канцавізна, мае 20 га зямлі, коней – 3, кароў – 4, свіней – 6, малацілку, вялку, саломарэзку, прымяняе сталую і сезонную наёмную рабочую сілу. Шэрамет І. С., жыхар Беластоцкага ваяводства, х. Галоўні, 52 га, коней – 2, кароў – 2, свіней – 3, прымяняе сталую наёмную сілу [12, арк. 9]. На думку беларускага гісторыка А.Ф. Вялікага “дэклараванае ў пагадненні права на атрыманні перасяленцамі зямлі ў памеры 15 га мела абсалютна прапагандысцкі характар” [2, с. 206]. У мяст. Крынкі Валілаўскага ўезда пражывала шмат беларусаў саматужнікаў-гарбароў, якія таксама не жадалі эвакуіравацца ў Савецкую Беларусь. Яны тлумачылі свой адказ наступным чынам: “Жыць нам тут нядрэнна, кожны з нас мае свой дом, агарод, сваё абсталяванне для апрацоўкі скур, у Расіі столькі не заробім” [12, арк. 9].

Як зазначае галоўны ўпаўнаважаны СНК БССР па эвакуацыі І. Варвашэня сярод беларусаў “праводзіцца прапаганда кулацкіх нацыяналістычных элементаў супраць эвакуацыі”. Так былі кіраўнік Польскай Рады ў г. Беластоку – Марчук І., які пражываў у в. Гнецюкі, Заблудскай воласці разважаў: “Вайна яшчэ не скончана, у ходзе яе яшчэ могуць быць вялікія змены ў адносінах ладу і меж. Граница Польшчы павінна быць і будзе за Смаленскам, навошта выязджаць кудысьці” [12, арк. 9].

У дачыненні да беларусаў здзяйсняліся крадзяжы, гвалтаванні і запужванні. Так, да жыхара в. Макрос, Бельскага раёна Лукашука ў форме чырвонаармейцаў зайшлі 3 бандыты і патрабавалі гарэлкі, не чакаючы адкажу, адзін з бандытаў зрабіў 2 стрэлы з аўтамата ў жонку і забіў яе, самі зніклі [12, арк.11]. Назіраліся выпадкі нападу Арміяй Краёвай на работнікаў раённых упаўнаважаных. Тэрор з боку падпольшчыкаў прыводзіў да таго, што “сяляне-беларусы настолькі запалоханыя, што многія з іх, асабліва мужчыны, сыходзяць на ноч з дому, хаваюцца ад банд, у шэрагу месц збіраюцца групамі і арганізуюць узброеную самаахову” [2, с. 198].

Так, 25 лютага 1945 г. у в. Ракітна Бяла-Падляскага раёна банда з 10 чалавек напала на дом, дзе начавалі намеснік раённага ўпаўнаважанага тав. Паплаўскі і тав. Алейнікаў. У выніку перастрэлкі Паплаўскі атрымаў раненне, Алейнікаў забіў бандыта. 6 красавіка 1945 г. у 19 гадзін акаўцы ў колькасці 100 чалавек здзейснілі напад на г. Семяцічы, разброілі міліцыю, забілі і ранілі некалькі яўрэяў. Яны, на вуліцы, разброілі дапамагатых раённага ўпаўнаважанага Шмана і Жодзінскага. Раней, 25 сакавіка ў в. Журобічы Семяціцкага раёна бандыты таксама іх разброілі і аднялі эвакуадакументы на 4 гаспадаркі [11, арк. 23]. Пры гэтым, злачынныя акцыі польскага падполля не прыпыняліся. Польскія ўлады заплюшчвалі на гэты вочы, а польскае насельніцтва, наадварот падтрымлівала акцыі Арміі Краёвай. Неабходна адзначыць, што за ўвесь перыяд высялення ахвярамі тэрору з боку польскіх фарміраванняў сталі каля 500 беларусаў, якія былі зарэгістраваны на перасяленне. Таксама было забіта 8 і паранена 15 упаўнаважаных Савета Народных Камісараў (СНК) БССР [9, арк. 62].

У перыяд з кастрычніка 1944 – па май 1945 г. у Савецкую Беларусь пераехала 64,1 % ад агульнай колькасці тых, хто падаў заяўку на эвакуацыю [16 арк. 62]. То бок, гэты тая беларусы, якія мелі цвёрды намер перасяліцца ў выніку матэрыяльнай праблемы і злачынстваў з боку польскага насельніцтва і падполля. Па сацыяльнаму складу большасць прыходзіла на сялян-беднякоў і сярэдняга дастатку. Другую групу складалі рабочыя і служачыя.

На 15 мая 1945 г. І. Варвашэня у выніковым данясенні намесніку старшыні СНК БССР К.В. Кісялёву пісаў: “улічваючы гэты, а таксама тое, што асноўная частка насельніцтва, якая жадала выехаць у СССР, ужо перасялілася, лічу мэтазгодным вывезці ў СССР на працягу мая месяца, застаўшыхся 1573 гаспадаркі, якія падавалі заявы аб эвакуацыі і на гэтым скончыць усю работу па эвакуацыі” [11, арк.50].

Але ўлічваючы той факт, што не ўсё насельніцтва з двух бакоў было эвакуіравана урад Польшчы прапанаваў працягнуць працу над пралангацый пагаднення. Пасля дыпламатычнай перапіскі была дасягнута дамоўленасць аб сустрэчы дэлегацый ў Варшаве. 11 лістапада 1945 г. у пагадненне ад 9 верасня 1944 г. паміж БССР і ПКНВ па эвакуацыі беларускага насельніцтва з тэрыторыі Польшчы і польскіх грамадзян з тэрыторыі БССР быў дадзены пратакол. Было вырашана працягнуць тэрмін эвакуацыі да 15 чэрвеня 1945 г. Пры гэтым тэрмін рэгістрацыі і ўліку сканчваўся 15 студзеня 1946 г. [13, арк. 49]. Але 24 лістапада 1945 г. у савецкім пасольстве працягваліся беларуска-польскія перамовы. У склад беларускай дэлегацыі ўваходзіў Галоўны прадстаўнік СНК БССР па эвакуацыі У. Царук. З польскага боку прымалі ўдзел віцэ-міністр, Генеральны ўпаўнаважаны польскага ўрада па справах рэпатрыяцыі А. Вольскі і Галоўны ўпаўнаважаны польскага ўрада па справах эвакуацыі ў Беларусі С. Вішнеўская. Гэта было выклікана тым, што польскі бок хацеў павялічыць тэрмін рэгістрацыі і ўліку да 31 студзеня 1945 г. Беларускі бок застаўся на сваіх пазіцыях. Пазней тэрмін эвакуацыі прадоўжылі да 31 снежня 1946 г.

Такім чынам, “эвакуацыя” у першую чаргу зацікавіла бедныя і сярэднія слаі сялянства, якія б у выніку нічога не страцілі. Безумоўна, заможныя слаі сялянства ў большасці праігнавалі эвакуацыю. Дзеянні польскага падполля: гвалтаванне, забойства, крадзяжы – наводзілі страх на беларускае насельніцтва. Недахоп часу на ўлік і рэгістрацыю насельніцтва прывёў да неаднаразовай пралангацыі пагаднення. Так эвакуацыя беларусаў працягнулася з 10 кастрычніка 1944 г па 31 снежня 1946 г.

У эвакуацыі беларускага насельніцтва можна выдзяліць тры этапы. Першы этап пачаўся з 10 кастрычніка 1944 г. па 1 мая 1945 г. па дадзеным ад 25 сакавіка 1945 г. колькасць беларусаў, якія перасяліліся ў БССР складала 10 774 чалавек [7]. Другі этап ахапіў час з 1 чэрвеня 1945 г. па 15 чэрвеня 1946 г. колькасць эвакуіруемых – 20 354 беларусаў [12]. На заключным этапе, з чэрвеня па 31 снежня 1946 г. па дадзеным на май-верасень 1947 г. прырост беларускага насельніцтва склаў 1380 чалавек.

Перасяленчая акцыя не здолела выканаць да канца сваёй задачы. Так з агульнай колькасці беларусаў Беласточчыны ў 127 363 чалавек [22, с. 12], па выніковым дадзеным прыбыўшых у БССР па стану на май-верасень 1947 г. перасялілася 21 734 беларусаў [9]. Беларускі гісторык А.Ф. Вялікі вызначае колькасць беларускага насельніцтва ў 27 806 чалавек [2, с. 213]. Пры гэтым жа польскі гісторык Я. Мірановіч кажа аб каля 38 тыс. беларусаў [21, с. 40].

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Волаціч М. Лінія Кэрзона на фоне падзеяў і тэрытарыяльных зменаў у Усходняй Еўропе // Спадчына. 1993. № 5. С. 4–21.
2. Вялікі А. Ф. На раздарожжы. Беларусы і палякі ў час перасялення (1944–1946) / Навук. рэд. В.Дз. Селяменеў. Мінск: БДПУ, 2005.
3. Вялікі, А. Ф. Польская гістарыяграфія па пытанні абмену насельніцтвам паміж БССР і Польшчай. 1944–1946 гг. // XXI век: актуальныя праблемы гістарычнай і сацыяльнай гісторыі: Матэрыялы міжнароднага навуковага канферэнцыянага з’яднання іст. фак. БГУ. Мінск, 15–16 апр. 2004 г. / Редкол.: В. Н. Сідорцов. (отв. ред.) і др. Мінск: БГУ, 2004. С. 139–141.
4. Вялікі А.Ф. Змяненні ў нацыянальна-дэмаграфічнай сітуацыі заходніх абласцей Беларусі пасля падпісання дагавора 16 жніўня 1945 г. аб савецка-польскай дзяржаўнай граніцы // Праблемы ўз’яднання Заходняй Беларусі з БССР: Гісторыя і сучаснасць: Матэрыялы Міжнароднага навукова-тэарэтычнага канферэнцыянага з’яднання. Мінск 17–18 верасня 1999 г. / Адк. рэд. П.І.Брыгадзін, У.Ф.Ладысеў. Мінск: БДУ, 2000. С. 259–267.
5. Вялікі А. Ф. Перадача Беласточчыны Польшчы і ўрэгуляванне пагранічных пытанняў паміж БССР і Польшчай (1944–1955гг.) // Беларуская дзяржаўнасць: вопыт XX стагоддзя: матэрыялы Міжнароднага навукова-тэарэтычнага канферэнцыянага з’яднання. Мінск, 18–19 крас. 2003 г. Мінск: БДПУ, 2004. С. 68–72.
6. Документы и материалы по истории советско-польских отношений. Т. 8: Январь 1944 г. – декабрь 1945 г. / Подгот.: Э. Басинский, К. В. Большакова, Т. Валихновский [и др.]. М.: Изд-во АН СССР, 1974.
7. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Фонд 787. Воп. 1. Спр. 23.
8. НА РБ. Фонд 787. Воп. 1. Спр. 1.
9. НА РБ. Фонд 787. Воп. 1. Спр. 41.
10. НА РБ. Фонд 787. Воп. 1. Спр. 24.
11. НА РБ. Фонд 788. Воп. 1. Спр. 10.
12. НА РБ. Фонд 788. Воп. 1. Спр. 23.
13. НА РБ. Фонд 789. Воп. 1. Спр. 26.

14. НА РБ. Фонд 789. Воп. 1. Спр. 3.
15. НА РБ. Фонд 789. Воп. 1. Спр. 4.
16. НА РБ. Фонд 789. Воп. 1. Спр. 5.
17. Национальная политика в странах формирующегося советского блока. 1944–1948 / Отв. ред. В.В. Марьина; Ин-т славяноведения. М: Наука, 2004. С. 310–314.
18. Снапкоўскі У. Е. Знешнепалітычная дзейнасць Беларусі. 1944–1953 гг. Мінск: Беларус. навука, 1997. С. 77–82.
19. Снапкоўскі У. Е. Беларуска-польскія адносіны і сувязі (1944–1953 гг.) // Актуальныя пытанні беларуска-польскіх адносін: да 20-годдзя Дагавора паміж Рэспублікай Беларусь і Рэспублікай Польшча аб добрасуседстве, сяброўстве і супрацоўніцтве ад 23 чэрвеня 1992 г.: матэрыялы беларус.-пол. круглага стала / рэдкал. : В. Г. Шадурскі (наук. рэд.) [і інш.]. Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2012. С. 22–28.
20. Энциклопедия истории Беларуси: у 6 т. Т.2 / Беларуская Энциклопедыя., Рэдкал.: Б.І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. Мн.: БелЭН, 1994. С. 93.
21. Mironowicz E. Polityka narodowościowa PRL. Białystok: Białoruskie Towarzystwo Historyczne, 2000. S. 31–93.
22. Mniejszości narodowe w Polsce / red. P. Madajczyk. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 1998. S. 11–25.

УДК 947.8(476)

НАРОДНАЯ ВОЙНА ПРОТИВ ОККУПАНТОВ В БЕЛАРУСИ (1941–1944 гг.)

В.К. Коришук

Белорусский государственный университет, пр. Независимости, 4, 220030, г. Минск, Беларусь, gpirozchnik@gmail.com

Раскрыты причины, вызвавшие народное сопротивление врагу на оккупированной территории Беларуси, роль гражданского населения, интернациональный характер борьбы, её формы и методы. Показаны взаимодействие партизан с Красной армией, попытки гитлеровцев бороться с партизанами, их оценка партизанского движения и его эффективности. Подчёркнута важность всенародной борьбы в Беларуси для достижения Победы над врагом.

Ключевые слова: оккупация; народ; борьба; взаимодействие; партизаны; интернационализм; рельсовая война; партизанские зоны; гражданское население; формы и методы руководства; агитация; пропаганда.

НАРОДНАЯ ВАЙНА СУПРАЦЬ АКУПАНТАЎ У БЕЛАРУСІ (1941–1944 гг.)

У.К. Коришук

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4, 220030, г. Мінск, Беларусь, gpirozchnik@gmail.com

Раскрыты прычыны, якія выклікалі народны супраціў ворагу на акупаванай тэрыторыі Беларусі, роля грамадзянскага насельніцтва, інтэрнацыянальны характар барацьбы, яе формы і метады. Паказана ўзаемадзеянне партызан з Чырвонай арміяй, спробы гітлераўцаў змагацца з партызанамі, іх ацэнка партызанскага руху і яго эфектыўнасці. Падкрэслена важнасць усенароднай барацьбы ў Беларусі для дасягнення Перамогі над ворагам.

Ключевые слова: оккупация; народ; борьба; взаимодействие; партизаны; интернационализм; рельсовая война; партизанские зоны; гражданское население; формы и методы руководства; агитация; пропаганда.

THE STRUGGLE OF THE POPULATION AGAINST THE OCCUPANTS IN BELARUS

(1941–1944)

Vladimir Korshuk

Belarusian State University, Niezaliežnasci Avenue, 4, 220030, Minsk, Belarus, gpirozchnik@gmail.com

The author discusses the reasons lying behind the resistance of the people to the Nazi German occupation on the Belarusian lands, the role of the civilians, the international participation in the struggle, as well as methods and forms applied. Special attention is given to the interaction of the guerillas with the Red Army, the attempts made by the occupation forces to fight the guerillas. The evaluation of the contribution made by the guerillas into the defeat of the Nazi, the effectiveness of